

Sammendrag

Mål

Denne rapporten gir praktiske retningslinjer for organisering og etablering av nettverk mellom kommuner for å lære klimatilpasning. Styringsnettverkene har mål om at kommuner skal lære klimatilpasning. Hvordan bør slike nettverk etableres og drives, og samtidig føre til at ny kunnskap blir tatt i bruk? Rapporten gir også en litteraturgjennomgang (statsvitenskap og miljøpsykologi) som belyser fordeler ved å bruke nettverk for å lære om og påvirke holdninger til klima og miljø. Fokuset har vært på flernivånettverk for kommuner. "Flernivå" betyr at nettverkene inkluderer offentlige forvaltere på flere nivå. Likevel vil flere av rådene kunne gjelde også for nettverk der statlige eller private organisasjoner inngår, og nettverk som jobber med lignende tema. Rapporten handler om eksterne nettverk mellom ulike organisasjoner/kommuner, ikke om interne nettverk innad i organisasjoner.

Metode

Rådene i notatet bygger på erfaringer og evalueringer av tre ulike flernivå nettverk for å lære kommuner klimatilpasning. Evalueringene er samlet inn gjennom 12 kvalitative intervju av enkelt deltakere og arrangører i nettverkene, og et gruppeintervju med 15 deltakere.

Hovedkonklusjoner

Nettverk er en viktig redskap å skape holdningsendring og påvirke til konkrete tiltak og strategier for klimatilpasning. De fleste små kommuner i Norge har aldri vært del av noe klimanettverk, og vil være en viktig gruppe å nå. Noen større bykommuner deltar i mange ulike nettverk, kanskje for mange nettverk for noen. Det vil være viktig at kommunene vurderer hvilke nettverk man skal delta i, og hvor mange, slik at det ikke går utover arbeidsoppgaver i organisasjonen. Målet er at de nettverkene som etableres skal være gjennomtenkte og spisset. For at fordelene ved nettverksarbeid skal kunne utnyttes til fulle, har det mye å si hvordan nettverket etableres, organiseres og driftes. Nettverket bør ha fokus på forankring og konkrete planer for hvordan kunnskapen skal implementeres i deltakernes organisasjoner.

Hvorfor lære i nettverk?

Litteraturgjennomgangen viser at:

- Samarbeid i nettverk bringer sammen aktører som ikke ville ha håndtert klimaendringene like godt alene. Fellesskapet kan bidra til at deltakerne finner nye løsninger.
- Nettverk gir en arena for felles oversetting og tolkning av vitenskapelig kunnskap til konkrete metoder for hvordan kommuner og organisasjoner skal jobbe med klimatilpasning
- Nettverk er viktig for utvikling av veiledningsmateriale for klimatilpasning, for at brukerne skal utvikle eierskap til det, og for at det skal bli spredt og få betydning.
- Et klimanettverk eksponerer for sosiale normer og holdninger til klimasaken, og vil derfor i større grad enn læring og lesing alene føre til holdningsendringer. Læring er dypere når folk engasjerer seg i hverandre og deler perspektiver og erfaringer.
- Hva andre mennesker man ønsker å ligne gjør, er en av de sterkeste påvirkningene på atferd.
- I et nettverk utnytter man hvordan læring påvirkes av ønske om tilhørighet til en gruppe (sosial identitet). Hva man gjør for klima får oppmerksomhet, ros og anerkjennelse.
- Læring i nettverk utnytter også andre sosiale strategier som har vist seg effektive for holdningsendring: konkurranseaspektet – ønsket om å gjøre det bedre enn andre, ansikt-til-ansikt-kommunikasjon, og inspirasjonen i historier om forbildeeksempler.

Hvordan organisere og gjennomføre nettverk?

Evalueringen av de tre nettverkene viser:

Fokus/omfang

- *Et nettverk som har klimatilpasning som hovedfokus, gir tilstrekkelig tid til innføring i klimatilpasning med omtrent 4 samlinger (med lekser) over et år. Erfaringer viser at dette omfanget kan bidra til at klimatilpasning blir innlemmet i kommuneplaner og føre til konkrete tiltak.*
- *Tidsaspektet blir framholdt som viktig. Modningstid mellom samlingene, leksene som gis i nettverket, og arbeid med klimatilpasning mellom samlingene, har læringseffekt.*
- *I to av nettverkene som er evaluert, har følgende tema vært verdsatt som en første innføring hva klimatilpasning er, og hvordan planlegge for det:*
 - *Hvordan få klimatilpasning inn i ROS og kommuneplaner/ delplaner, med konkrete eksempler på tekster som kan deles.*
 - *Klimahistorikk (historiske klima/ naturhendelser i de deltakende kommunene)*
 - *Lovverk for klimatilpasning, kommunens ansvar.*
 - *Skadedata fra forsikringsbransjen*
 - *Bruk av kart/ GIS for planlegging og visualisering av klimascenarioer.*
 - *Tverrfaglig/ tverretattlig arbeid: Hvordan jobbe m/ klimatilpasning i kommunen på tvers av avdelinger.*
 - *Gjennomgang av veiledere/ nettsider om klimatilpasning*
 - *Samfunnsvitenskapelige forklaringer på hvorfor det er utfordrende å bidra til klimatilpasning, og fordeler med læring i nettverk.*
 - *Hvordan ta kunnskapen videre i egen organisasjon: konkrete planer for implementering.*
 - *Eksempler på tekniske overvannsløsninger for klimatilpasning.*
- *Eksempler på lekser som er gitt og presentert i plenum på nettverkssamling:*
 - *Velg ut og presenter veiledere/ nettsider for klimatilpasning for andre ansatte som kan ha bruk for dem.*
 - *Gå gjennom klimahistorikken for din kommune, og presenter den for andre ansatte som kan ha bruk for den.*
 - *Undersøk om klimatilpasning er et tema i helhetlig ROS, kommuneplaner/ delplaner i din kommune, og del eventuelle tekster i nettverket. Påpek for ansvarlige i kommunen hvor klimatilpasning bør tas inn.*
- *Et forslag fra deltakere var å utføre nettverket i to trinn; et første år med overordnet planlegging, og et andre år med opplæring i ulike typer tekniske tiltak.*
- *Deltakerne pekte også på viktigheten av å være inkludert i detaljeringen av programmet.*

Deltakere

- *Nettverket bør være et flernivå-nettverk, med medlemmer fra flere nivå av statlig styring (eks: kommuner, fylkeskommune, fylkesmann). Dette gir legitimitet til nettverket, og viktig læring både oppover og nedover i systemet. Ikke minst er dette viktig for god forankring av deltakelse, både politisk og administrativt.*
- *Det bør være (minst) 2 deltakere fra hver kommune/ organisasjon (men ikke for mange), og disse bør være fra ulike avdelinger. Mer enn en deltaker fra hver kommune gjør det lettere å ta kunnskapen videre i egen organisasjon. Det skaper også et felles fokus på klimatilpasning på tvers av avdelinger i kommunen, noe som kan danne grunnlag for en gruppe som jobber med klimatilpasning internt, på tvers i organisasjonen.*
- *Deltakerne bør være fra ulike fagfelt og avdelinger for å sikre tverrfaglighet, særlig relevant er etater for plan, byggesak, miljø og klima, eiendom, vann og avløp. Både forvaltere og folk fra driftsenhetene er viktige å få med. Å ha deltakere med ulike typer ansvar gir forståelse for kompleksitet og helhet i klimatilpasningsarbeidet.*

- *Deltakerne i nettverket må velges med omhu i kommunen. De må ha roller i organisasjonen som gjør at de kan påvirke og implementere kunnskap (leder eller koordinator). Deltakerne bør ha personlighet som gjør at de kan inspirere andre og bidra til spredning av kunnskap.*

Organisering

- *Ledelsen av nettverksgruppa må skape trygghet for samarbeid og deling. Det er viktig at medlemmene likestilles, og at alle erfaringer, både suksesshistorier og utfordringer med klimatilpasning, verdsettes.*
- *Lekser mellom samlingene må gis prioritet og involvere andre i hjemorganisasjonen.*
- *Foredrag fra eksterne eksperter kan være nødvendig på noen felt, men å høre erfaringer om klimatilpasning og utfordringer med dette fra de andre kommunene er noe av det som verdsettes høyest. Dette bør gis fokus både i gruppearbeid og presentasjoner i plenum.*
- *Hvis det er praktisk mulig, kan møtested for nettverket gå på omgang. Fordelen med dette er at det likestiller medlemmene, og gir mulighet for andre fra kommunen til å delta på samlingene som holdes der de bor. Dette kan bidra til implementering av kunnskap.*
- *Parallele sesjoner med ulike tema kan vurderes på deler av samlingene hvis medlemmene har svært forskjellige faglige interesser.*

Forankring

- *Invitasjonen til å delta i nettverket må gå til politisk ledelse for signering og valg av deltakere fra kommunen. Dette sikrer at ledelsen vet om nettverket, og vet hvem som deltar.*
- *Invitasjon bør inneholde informasjon om hvordan kommunen bør velge ut deltakere, og hva som er viktig for at deltakerne kan forankre kunnskapen innad.*
- *Politisk ledelse bør inviteres til oppstartsmøte/ en del av første samling. Dette sikrer at de har fått innblikk i temaet, og øker sjansen for at deltakerne blir gitt arenaer for å lære videre.*
- *Kommunen må oppmuntres til å gi deltakerne arenaer hvor de kan lære bort det de har lært i hjemkommunen, også til politikerne.*
- *Tid til lekser fra nettverket må prioriteres og involvere flere ansatte i kommunen. Det øker implementeringen av kunnskapen.*

Planer for videre forskning og oppfølging

I Klima 2050 blir resultatene av denne studien videreført i klimatilpasningsnettverket "Nettverk Klimatilpasning Trøndelag". Når veiledningsmaterieell blir utviklet i Klima 2050, vil det bli fokusert på hvordan læring i nettverk bør organiseres og gjennomføres for å få veiledere og nettsider til å bli brukt og implementert.